

Különfélék.

— **Magyar Történelmi Évkönyvek és Naplók** újabb sorozatát adta ki a M. T. Akadémia a XVI—XVIII. századokból (a Monumenták 33. köteteként). II-ik kötetnek írják, mert e cím alatt már 1881-ben is jelent meg egy kötet. Ennek nagyrésze Gyulafy Lestár (e kiváló erdélyi diplomata) történeti följegyzéseit tartalmazta (közölte Szabó Károly). A II. kötet is Gyulafy Lestár följegyzéseivel kezdődik (közli Szilágyi Sándor), melyek újabban Wenzel Gusztáv könyvtárából kerültek napvilágra s a már kiadottak pótlásául szolgálnak. 1570—1606-ig mintegy 80 oldalt tesznek ki e becses történeti adalékok. A II-ik Lipóczi Keczer Ambrus naplója 1563—1669-ből (közli Nagy Gyula). Gróf Thököly István hű embere és barátja (talán jószágigazgatója?) vezette ezt a Thököly udvarában Késmárkon, Árvavárában stb. magyarul, mely főképp az 1663—64. évi felsőmagyarországi táborozás történetéhez nyújt becses adatokat (88—421. l.). A III-ik itt kiadott napló Krmann Dániel superintendens 1708—1709-ki oroszországi útjának (latin) leírása (közlik Mencesik Ferdinánd és Kluch János). Krmann Dániel a magyarországi evangélikusok érdekében ment követségbe XII. Károly svéd királyhoz Lengyel-, Porosz-, Litvánországon át Oroszországba s a hős svéd király seregével követte azt a végzetes 1708—9-iki oroszországi téli hadjáratot, mely a paltavai vereséggel végződött. Benderből XII. Károly egyik tábornokával jött vissza Magyarországra. Útleírása nagybecsű világtörténeti részleteket tartalmaz emez északkeleti nagy világhatalmi mérkőzés színhelyeiről. A kiadók szépen megírták Krmann életrajzát is. (425—594. l.) Az egész kötetet hely-, név- és tárgymutató teszi könnyen használhatóvá.

— **Bercsényi Házasságáról** egy történeti ének került nem rég napfényre 1695-ből, melyet Kőszeghy Pál írt s Varsóban a gróf Kraszinski könyvtárban levő eredeti kéziratból Thaly Kálmán előszavával és jegyzeteivel kiadta a M. Tud. Akadémia Történelmi Bizottsága. Kőszeghy Pál tikára volt Bercsényinek s egy Bercsényi-trilógiát írt. Az I. könyv Bercsényi ifjúságáról, a II-ik első házasságáról (gr. Drugeth Krisztinával), a III-ik második házasságáról (gr. Csáky Krisztinával) szól. A két első elveszett, egyedül ez a most kiadott harmadik könyv maradt fenn, a melynek kevés költői becsé van, de van némi történeti

értéke. — Ugyanazon kötetben Thaly Kálmán még egy magyar történeti vígjátékot közöl 1678-ból *Actio Curiosa* cím alatt, a báró Palocsay levéltárból származott egykorú kéziratból, valószínűleg báró Palocsay György kurucz tábornok kezeírásából.

— **„Dacia provincia Augusti“** cz. a. két vaskos kötet jelent meg a Szabó Ferencz Történeti stb. Könyvtárában Király Pál jeles régészünk és történetírónk tollából. Tizenhat év óta folytatott szorgalmas kutatásnak és beható tanulmányoknak eredménye e szép munka, a mely a római Dacia történetét minden oldalról megvilágítja. Bővebben fogjuk ismertetni.

— **Egy római költő életéből** cz. a. Szamosi János nagyon érdekes és tanulságos felolvasást tartott az Erdélyi Irodalmi Társaság f. é. márcz. ülésén C. V. Catullus-ról, a köztársaság vége felé lépett új iskola kiváló költőjéről, a kinek lángoló szerelmi dalaiból szebbnél-szebb darabokat mutat be s fűz életrajza keretébe. (Különnyomatként a Kolozsvárból megjelent 27 lapon.)

— **Tofeus Mihály** erdélyi ev. ref. püspök, Apafi Mihály nagybefolyású udvari papjának életét megírta Konecz József marosvásárhelyi főgymn. tanár s közzétette a „Protestans Közlöny“-ben, melyből különnyomatként külön fűzetben is megjelent 67 lapon. A nagy buzgalommal írott munkában sok új adat van, a mit a gróf Teleki család m.-vásárhelyi levéltárából kutatott fel Konecz József, kiváló szolgálatot tévén azzal nem csak egyház-, de egyúttal kulturtörténelmünknek.

— **A megye és várispánság** vagyis e két intézmény közötti különbségről az Árpádházi királyok alatt becses történeti és közjogi tanulmány jelent meg az Akadémiai Értekezések sorában (XVI. k. 2. szám, 38 lap) Balássy Ferencztől, a ki e kérdésről már régebben is többször értekezett. A vármegyei intézmény fejlődésének története most midőn az állami közigazgatás a törvényhozás napirendjén van, nemcsak tudományos, de actualis érdeklél is bír, úgy hogy politikusaink is tanulságot meríthetnek Balássy jeles munkájából.

— **Renan, mint orientalista** cz. a. szép emlékbeszéd jelent meg az író nevének elhallgatásával az Akadémiai Emlékbeszédek sorozatában (VIII. k. 2. szám). A világhírű író († 1892. okt. 2-án) irodalmi pályáján az orientalis tudományos fejlesztését tekintette legkiválóbb feladatának. Orientalis dolgozatai főképp három csoportra oszlanak: 1. a keleti philosophia és nyugati kapcsolatai; 2. a héber irodalom és történet; 3. a sémi paleographia és a phönikiai régiségek kutatására. E tanulmányait méltatja behatóan az emlékbeszéd (100 lap, ára 1 frt.).

— **A vallás mint a politikai jogok gyakorlásának alapfeltétele** czímen dr. Horváth Ödön az eperjesi jogakadémia dekánja becses tanulmányt írt és adott ki (Eperjesen 1894. 124 lap) Berzevichy Albert cultuszminiszteri államtitkárnak, egykori jeles tanárának ajánlva. Tudományos és egyúttal actualis jelentőségű munka.

a mely a kérdést minden oldalról behatóan megvilágítja s végül az új törvényjavaslatokról szól a vallás szabad gyakorlatát illetőleg.

— **Az 1892. évi magyar történeti irodalom** tüzetes ismeretése és méltatása jelent meg ez év folyamán Berlinben a „Jahresberichten der Geschichtswissenschaft“ keretében **Mangold Lajos** dr. szakavatott, gondos összeállításában. A nagyérdemű szerző, a ki évek óta ismerteti már a külföld előtt előtt történetírásunkat, különnyomattal maga küldötte meg munkáját a magyar történetíróknak.

— **Dr Jókai Mór** 50 éves jubileuma alkalmából dr. **Vajda Emil** egy tartalmas essay-t írt és olvasott fel f. é. jan. 5-én az ünnepektől költőről, melyet Jókai arczképével díszítve egy csinos kis füzetben (55 lapon) kiadott, Berzeviczy Albertnek ajánlva. Kapható a szerzőnél. Ára?

— **Horváth Árpád** a budapesti egyetem nagyérdemű legrégebb tanára „**Közlemények irománytárczámból**“ cz. a. nagyérdemű visszaemlékezéseket, cultur-történeti jelentőségű adalékokat közöl félszázéves egyetemi tanársága és irodalmi pályafutása köréből. Egy pár jellemző episod és vonás nyitja meg közleményeit **Horváth István** „az utolsó ázsiai magyar“ életéből. Nagyon érdekesen jellemzi az egyetemi életet, viszonyokat 1848-ban és az 50-es években. Közli: **Toldy Ferencz** néhány hozzáintézett levelét stb. Közleménye eredetileg az Irodalmi Közlemények f. é. I. füzetében jelent meg és abból különnyomatként (20 lapon).

— **Szabó Károly emlékezete 1824—1890.** írta **Szádeczky Lajos**, különnyomatként a „Századok“-ból önálló füzetben is megjelent (32 lapon) Budapesten, 1894. az Athenaeum nyomdájában.

Folyóiratok.

Az „**Akadémiai Értesítő**“ márcz. 15. füzete egy meleg hangon, költői szárnyalással írt emlékbeszéddel kezdődik az oly korán elhunyt rokonszenves költő-pap **Győri Vilmos** felett (1838—1885.); írta egy lélekben és hivatásban rokon barátja, **Szász Károly**. **Munkácsi Bernát** a magyar fémnevek őstörténeti vallomásai czímen értekezik. **Simonyi Zsigmond**: Esemény az ural-altáji nyelvészet terén cz. a. ad hirt az Orkhon és Jenisei folyó mellett felfedezett legrégebb (VIII. sz.) uralaltáji (török) feliratok megfejtéséről. **Hegedűs István** **Lucretius Carus** római költőről értekezik; **Acsády Ignác**: A jobbágy-adózásról **Miksa király** korában.

— A „**Századok**“ márcz. füzetét **Szabó Károly** emlékezete nyitja meg, **Szádeczky Lajostól**, melyet írója a Történelmi Társulat f. évi közgyűlésén olvasott fel. A két ny. ívet betöltő emlékbeszéden kívül még csak egy értekezést hoz: A karlóczai patriarkatus és a boszniai gör. kel. egyház felől **Érdúj helyi** **Menyhért**től. A tárczában **Békefi Remig** felolvasása olvasható: A czikádori apátságról.